

Damian Waszak

(Kalisz)

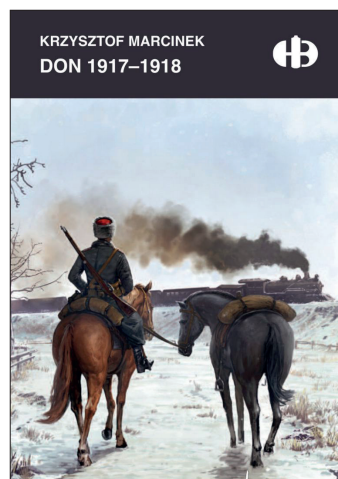
<https://orcid.org/0000-0003-1563-4826>

PIERWSZE ZMAGANIA „BIAŁYCH” I „CZERWONYCH” NAD „CICHYM DONEM”

Krzysztof Marcinek, *Don 1917-1918*, Wydawnictwo Bellona, Warszawa 2020, ss. 320.

Rosyjska wojna domowa z lat 1917-1923, zwłaszcza jej militarne aspekty, nie spotkała się do tej pory z dużym zainteresowaniem polskich badaczy. Pierwszej próby przedstawienia monograficznego zarysu tego konfliktu dokonał w okresie międzywojennym Michał Wieliczko-Wielicki¹. *Gros* późniejszych publikacji książkowych ukazało się w dobie PRL-u – te dotyczyły jednak głównie udziału Polaków w tym konflikcie². Całościowo tym zagadnieniem zajmował się w tym czasie tylko Romuald Wojna³.

Po 1989 r. tej tematyce poświęcono zaledwie kilka większych prac, w tym jedną popularnonaukową, w zasadzie broszurę, stanowiącą drugie podejście do zwięzłego opracowania tematu tej wojny⁴. Tematyka pozostałych natomiast obejmowała

¹ Wieliczko-Wielicki 1938 (2. wyd. – Tarnowskie Góry 2023).

² Przykładowo: Pawłowski, Sobczak 1967.

³ Wojna 1975, Leiwand 1997, s. 7-11 (tam zawarto wykaz artykułów R. Wojny poświęconych tej tematyce).

⁴ Fierla 2003.

tylko zagadnienie interwencji państw zachodnich i ich sojuszników na Dalekim Wschodzie⁵. Spośród licznych dowódców konfliktu biografii doczekali się zaś tylko Michaił Tuchaczewski oraz Piotr Wrangel⁶.

Do tego skromnego wykazu dołączył w 2020 roku tomik wydany w popularnonaukowej serii „Historyczne Bitwy” pt. „Don 1917-1918” autorstwa Krzysztofa Marcinka⁷. Autor nie jest zawodowym historykiem, ale ma na swoim koncie kilka rzetelnie napisanych i wartościowych opracowań poświęconych walkom na froncie zachodnim w trakcie I wojny światowej⁸.

Pracę można podzielić na dwie części. Pierwsza (rozdz. I-III) stanowi wprowadzenie, w ramach którego K. Marcinek przedstawia sytuację wewnętrzną w Rosji w ostatnich miesiącach 1917 r., omawia specyfikę obwodu dońskiego, kreśli sylwetki kilku głównych „białych” uczestników walk oraz podaje przyczyny, dla których przeciwnicy bolszewików kierowali się właśnie nad Don. Część druga (rozdz. IV-XI) zajmuje większą część książki, a jej treść przedstawia przebieg walk we wspomnianym obwodzie. Omawia także skrótowo zmagania toczące się na terenie Kubania i Ukrainy. Znalazło się tu również miejsce na omówienie sił zbrojnych obu walczących stron, a także podsumowanie całej kampanii.

Autor „Donu” opiera się na materiałach pochodzących zarówno od „białej”, jak i „czerwonej” strony konfliktu. Te niejednokrotnie są tendencyjne, co nie ułatwiało piszącemu zadania. Pomimo tego K. Marcinkowi udało się w miarę swoich możliwości obiektywnie przedstawić zarówno pobudki obu wspomnianych obozów, jak i przebieg samych walk.

Choć publikacja ma charakter popularnonaukowy, została oparta na pokażnej bazie źródeł i literatury przedmiotu. W tym pierwszym wypadku przeważają prace pamiętnikarskie oraz dokumenty drukowane. W drugim natomiast dominują opracowania w języku rosyjskim, ale w bibliografii można znaleźć również trochę prac w innych językach, w tym polskim. Można żałować, że autorowi nie udało się dotrzeć do materiałów archiwalnych. Nie podważa to jednak trudu, jaki autor włożył w skompletowanie odpowiedniej bibliografii, ani wartości samej książki.

Omawiany „Don 1917-1918” jest pierwszą od kilkunastu lat większą polską pracą poświęconą rosyjskiej wojnie domowej. Pomimo tego, że jest to opracowanie popularne, w znaczący sposób uzupełnia lukę w rodzimej literaturze przedmiotu. Rzetelność i przystępny sposób prezentacji wydarzeń powinien sprawić, że będzie ona służyć nie tylko szerokiemu kręgowi czytelników, ale również badaczom tego XX-wiecznego konfliktu.

⁵ Materski 1990; Dmochowski 2002.

⁶ Klimecki 2013; Wierchoś 2008.

⁷ Biogram autora w: Marcinek 2020, s. 318.

⁸ Marcinek 2009; idem 2013; idem 2022 (w tej książce autor powrócił też do tematyki rosyjskiej wojny domowej).

Bibliografia

- Dmochowski A. 2002, *Interwencja mocarstw na Syberii i Dalekim Wschodzie (1918–1922)*, Toruń.
- Fierla D. 2003, *Rosja 1917-1920*, Warszawa.
- Klimecki M. 2013, *Marszałek Tuchaczewski, Oświęcim*.
- Leiwand A. 1997, *Bibliografia prac Romualda Wojny 1956-1996, Studia z Dziejów Rosji i Europy Środkowo-Wschodniej*, 32, s. 7-12.
- Marcinek K. 2020, *Don 1917-1918*, Warszawa.
- Marcinek K. 2013, *Izera i Ypres. Kampania we Flandrii 1914*, Zabrze.
- Marcinek K. 2009, *Passchendaele. Kampania we Flandrii 1917*, Zabrze.
- Marcinek K. 2022, „Wyścig” do Baku. Działania wojenne na Zaakaukaziu w 1918 r., *Tarnowskie Góry* 2022.
- Materski A. 1990, *Bolszewicy i samuraje. Walka dyplomatyczna i zbrojna o rosyjski Daleki Wschód (1917-1925)*, Warszawa.
- Pawłowski I., Sobczak K. 1967, *Walczyli o Polskę. Polacy i oddziały polskie w Rewolucji Październikowej i wojnie domowej w Rosji 1917-1921*, Warszawa.
- Wieliczko-Wielicki M. 1938, *Wojna domowa w Rosji 1917-1921*, Toruń.
- Wierzchoś D. 2008, *Generał Piotr Wrangel. Działalność polityczna i wojskowa w latach rewolucji i wojny domowej w Rosji*, Kraków.
- Wojna R. 1975, *W ogniu rosyjskiej wojny wewnętrznej 1918-1920*, Warszawa.

